

Literatürdeki Ders Kitabı Olarak Kullanılan Dinleme Eğitimi Kitaplarının Karşılaştırılması

Comparison of Listening Skill Books Used as Coursebooks in Literature

Arif Emre Çiftçi¹

Çiftçi, A. E. (2024). Literatürdeki ders kitabı olarak kullanılan dinleme eğitimi kitaplarının karşılaştırılması. *Bezgek Yabancılar Türkçe Öğretimi Dergisi*, 3(2), 131-145. <http://dx.doi.org/10.56987/bezgek.1490921>

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 27.05.2024
Kabul Tarihi: 08.06.2024
Yayın Tarihi: 15.06.2024

Anahtar Sözcükler

Dinleme becerisi
Dinleme eğitimi
Kitap
Karşılaştırma

Article Info

Received: 27.05.2024
Accepted: 08.06.2024
Published: 15.06.2024

Keywords

Listening skill
Listening training
Book
Comparison

Öz

Dinleme, ilk edinilen temel dil becerisidir. Bu becerinin geliştirilmesi için insan, yaşamı boyunca birçok dışsal faktöre tâbi tutulmuştur. Bunlardan en önemlisi olan eğitim öğretim, dinleme becerisinin öğretimi ve geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Bununla birlikte bu becerinin öğretimine yönelik birçok benzer ve farklı yönleri bulunan kitaplar yazılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın amacı literatürde ders kitabı olarak kullanılan iki dinleme eğitimi kitabının benzerlik ve farklılık yönünden karşılaştırılmasıdır. Çalışmada nitel araştırma yönteminden faydalanılmıştır. Araştırmanın çalışma materyalini Ahmet Akçay'ın (2018) "Dinleme / İzleme Eğitimi" kitabı ile Mehmet Nuri Kardaş'ın (2020) "Dinleme Eğitimi" kitabı oluşturmaktadır. Dinleme eğitimi kitaplarının karşılaştırılması, doküman inceleme tekniğine göre yapılmıştır. Ayrıca elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Belirlenen iki kitabın ele aldıkları konulardan altı tanesinin benzerlik-farklılık yönünden karşılaştırılmasına gidilmiştir. Eserler; dinlemenin temel bilgileri, dinlemede beyin ve bellek, dinleme şekil ve türleri, eğitim-öğretim programlarında dinleme, dinlemede ölçme ve değerlendirme, dinlemenin fiziksel ve zihinsel unsurları konuları bakımından değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler yapılmadan önce kitaplar hakkında kısa bilgilendirmeler yapılmıştır. Değerlendirmede eserlerin önce benzer yönleri verilmiş, daha sonra ise farklı yönleri verilerek karşılaştırma yapılmıştır. Dinleme eğitimi bağlamında seçilen Ahmet Akçay ve Mehmet Nuri Kardaş'ın kitaplarının, karşılaştırdıkları konulardan hareketle birçok benzer ve farklı yönlerinin olduğu saptanmıştır. Yapılan bu çalışmayla birlikte dinleme eğitimi kitaplarının çeşitli yönlerden doğru ve net bir şekilde seçimini kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

Abstract

Listening is the first basic language skill acquired. To develop this skill, people are subjected to many external factors throughout their lives. The most important of these, education teaching, have played an important role in developing listening skills. In addition, many books with similar and different aspects have been written for teaching this skill. In this context, this research aims to discuss the similarities and differences of two listening books used as coursebooks in the literature. The study is a qualitative research. The study material of the research is Ahmet Akçay's (2018) book "Dinleme / İzleme Eğitimi" and Mehmet Nuri Kardaş's (2020) book "Dinleme Eğitimi". The study makes this comparison based on the document review technique and analyzes the obtained data descriptively. Six of the topics covered by the two selected books are compared in terms of similarities and differences. The books are evaluated in terms of the basic concepts of listening, brain, and memory in listening, forms and types of listening, listening in curricula, measurement and evaluation in listening, and physical and mental elements of listening. Before evaluations, brief information about the books is provided. In the evaluation, the works are compared by first giving their similar aspects and then their different aspects. In

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye. 802372009@ogr.uludag.edu.tr

this context, the selected books have many similarities and differences depending on the subjects they are compared with. So, this study facilitates the correct and clear selection of listening books from various aspects.

Giriş

Dinleme iletişim kurma sürecinin temel kavramlarından biridir. “İletişimin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi ve sonlandırılması için gereken temel beceri konuşma, okuma, yazmadan ziyade dinlemedir” (Egan, 1994). Çünkü dinleme, ilk edinilen beceridir. “Dil denilen karmaşık ve sistematik yapının dört temel becerisinden biri olan dinleme, anne karnında başlayıp giderek gelişmekte olan bir beceridir” (Şahin, 2019). Anne karnında işitmeyle birlikte başlayan dinleme süreci, ölüme kadar devam eden bir süreç içerir. İnsanın ilk kazandığı kabiliyetlerden biridir. Dinleme işitme ile başlar ve bu iki kavram birbirinden farklıdır. “İşitme, ses dalgalarının kulağa iletilip beyne sinir akımları olarak gönderildiği fizyolojik bir süreçtir. Dinleme ise bu sürecin psikolojik boyutudur ve işitme, kişinin iradesi dışında gerçekleşir” (Melanlıoğlu, 2020). “İşitme, fiziksel bir durumken; dinleme, içine işitmeyi de alan aktif bir zihinsel süreçtir” (Doğan, 2021, s. 5). Duyma, kendiliğinden olan bir süreçtir ve herhangi bir bilişsel yetkinlik içermez. Duyma, seslerin istemsiz bir biçimde algılandığı bir durumdur. Dinleme, işitilen seslerin bilinçli bir şekilde zihinde yapılandırıldığı ve anlamayla sonlanan bir eylemdir. Bu bağlamda dinlemenin, duyma eyleminin bilinçli ve istemli bir şekilde yapılan hâli olduğu söylenebilir. “Bireydeki dinleme becerisinin gelişimi, aşama olarak kat edilen bir süreçtir. Dinlemeyle ilgili ilk girişime bebeklik çağına başlayan bireyler, zamanla, zihinsel ve fiziksel birçok değişkenle birlikte deneyim ve eğitim ile dinleme sürecini geliştirmektedir” (Şahin ve Aktar, 2020). Dinleme süreci, çeşitli zihinsel ve fiziksel değişkenler de göz önüne alınarak gerekli ve uygun eğitimlerle başarılı bir şekilde geliştirilebilir. Bu durumdan hareketle insanın; sağlığı, zihinsel durumu, yaşı, aile hayatı vb. değişkenler faktörler göz önünde bulundurulup buna göre bir eğitim ve deneyim süreci uygulanarak bu beceri geliştirilmelidir. “Dinleme becerisi insanın kazandığı ilk dil becerisidir. Bu beceri, bebek daha dünyaya gelmeden kullanılmaya başlar” (Doğan, 2021, s.7). “Gelişim süreci açısından dinleme becerisinin ediniminde bebeklik ve erken çocukluk çağı en duyarlı dönemdir” (Berk, 2013). Doğumdan itibaren dinleme süreci büyük bir hızla gelişim gösterir. Dinleme süreci, doğum öncesi ilkel duyumsama sürecinin daha bilinçli ve daha istemli bir şekilde yapılan hâlidir. Dinlemeyi etkileyen faktörleri fizyolojik ve psikolojik faktörler olarak ele almak mümkündür. Fizyolojik faktörler öğrencinin duyma yetisiyle ilgilidir ve öğretmenin öğrenci özelliklerini bilerek davranması gerekir. Dinlemeyi etkileyen fiziki faktörler eğitim ortamlarının fiziki yapılarıyla da yakından ilgilidir. Okullarda kalabalık sınıfların bulunması, oturma düzeninde bireyselliğin ön plana çıkmaması, dinleme becerilerini olumsuz yönden etkilerken; U şeklinde bir oturma düzeni ve kalabalık olmayan sınıflar dinleme becerisinin geliştirilmesinde etkilidir (Çiftçi, 2001). Ayrıca, ebeveyn ve çevresel tutumlar da bu dinleme eylemini geliştiren başlıca faktörlerdendir. Okul çağına kadar ebeveyn etkisinde kalan çocuk okulla birlikte çeşitli çevresel faktörlerin, çevresel uyaranların içine girerek dinleme sürecini daha da geliştirir. Dinleme, dilin birbiriyle bağlantılı dört temel becerisinden biridir. İletişimin göz ardı edilemez bir ögesi, iletilen mesajları anlama ve yorumlama çabası, kapsamlı, karmaşık bir süreç ve bilişsel süreç içeren zihinsel bir etkinliktir (Epçaçan, 2013, s. 335). Okul çağı sürecinde birçok dinleme eylemi gerçekleştiren çocuğun, dinleme sayesinde edindiği bilgi birikimleri konuşmayı da etkiler ve bilgi aktarımı gelişir. Bu durum dinlemenin diğer dil becerilerinin gelişiminde ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Dinleme becerisi, günlük yaşamda önemli bir rol oynar. Radyo, televizyon, telefon gibi teknolojik araçlar, sinema, tiyatro, müzik gibi sanatsal etkinlikler ve toplantı, konferans, seminer gibi etkinlikler aracılığıyla insanlar dinleme yoluyla bilgi alır. Bu nedenle, dinleme becerisinin önemi inkâr edilemez (Yangın, 1998). Günlük yaşantımızda kullandığımız bu gibi etkinlikler, aletler sayesinde

Dinleme / İzleme becerisini çok daha sık kullanmakta ve bu becerinin hayatımızda önem teşkil ettiği gerçeğini daha rahat kavramaktayız. “Dolayısıyla dinleme becerisi, insanların sadece eğitim öğretim hayatında değil, günlük hayatta da sıkça kullanılmak zorunda olduğu bir dil becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır” (Özby, 2005, s. 12). Gerek günlük hayatta gerekse okul hayatında, bilgi birikimlerimizi dinleme sayesinde arttırabilmek için etkili bir dinleme gerçekleştirmemiz gerekmektedir. Bu sayede hem karşıdaki kişinin anlattıklarını daha iyi anlayabilir hem de dinleme sürecinde daha aktif bir rol oynayabiliriz.

Etkili dinleme, alıcının iletiyi tam olarak anlayabilmesi için dinleme sürecinin öncesinde, sırasında ve sonrasında uygun stratejileri kullanarak dinleme bileşenlerini ön plana çıkardığı, böylece konuşmacıyla birlikte sağlıklı bir iletişim kurabildiği bir dinleme türüdür. Bu sürecin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için, dinleme becerilerini ve dinlemenin aşamalarında yapılması gerekenleri bilmek önemlidir (Bayat, 2021). Tanımda da görüldüğü üzere etkili dinleme sayesinde sağlıklı ve etkili bir iletişim kurulabilmekte, dinleyici, dinlemenin gerektirdiği şekilde bu beceriyi uygulayıp iletişim sürecinde aktif rol oynayabilmektedir. Etkili dinleme sayesinde dinleme / izleme becerisi doğru ve etkili bir şekilde uygulandığı için dinleme sayesinde edinilen birikimler de diğer becerilerimizin gelişmesinde bize katkı sağlamaktadır. Bu ve benzeri açıklamalar göz önünde bulundurularak hem günlük hayatta hem de okul hayatında çok etkili bir dinleyici olunabilir. Özellikle okul çağı çocuklarının etkili dinlemesi, okul başarıları üzerinde de önemli bir tesir göstermektedir. Etkili dinleyen çocuk böylelikle etkili de konuşacaktır. Bir başka deyişle fikirlerini, bilgilerini daha rahat ve daha iyi bir biçimde aktarılacaktır. Öğrencideki dinleme becerisinin geliştirebilmesi için gerek derslerde ve okulda olsun gerekse günlük hayatta olsun çeşitli destekler, eğitimler, uygulamalar vs. kullanılmalıdır. Bunlar, dinleme becerisini geliştirici ve yükseltici unsurlardır. Böylelikle çocuk hayatı boyunca etkili bir dinleyici olacak, daha iyi dinlemeler sayesinde dinlediğini anlayacak ve aktarma esnasında da zorluk yaşamayacaktır.

Aktaş ve Gündüz (2015, s. 95-96) ise bireylerin dinleme becerisini geliştirebilmeleri için şu önerilerde bulunmuştur:

1. “Dinleyici dinlediklerine okumada olduğu gibi ön yargısız yaklaşmalı, dinledikleri arasında sebep - sonuç ilişkisi kurmaya çalışmalıdır.
2. Dinleme yoluyla öğrendiği bilgileri doğruluk, gerçeğe uygunluk bakımından incelemelidir.
3. İlgi duyduklarını genel bilgilerden ayıklama konusunda seçicilik kazanmalı ve bu bilgileri daha önceki bilgileriyle karşılaştırarak değerlendirebilmelidir.
4. Öğrencilere dinleme alışkanlığı kazandırmanın bir yolu da bir yazıyı okutturup dinlettirmektir.
5. Müzik ve konferans dinleme, çeşitli filmler ve piyesler izleme gibi etkinlikler, öğrencilere dinleme zevk ve alışkanlığını kazandırma bakımından çok yararlı etkinliklerdir.
6. Dinleme eğitimi kesinlikle bir amaca yönelik olmalı, metin öğrencilere dinletildikten sonra metinle ilgili sorular sorulmalıdır.

Dinleme becerisini geliştirebilmesi için üniversite yıllarına kadar insana çeşitli uygulamalar ve etkinliklerle destek sağlanmıştır. Üniversite yıllarıyla birlikte ise dinleme becerisi daha akademik bir boyut kazanmış ve öğretimin geliştirilmesi çeşitlenmiştir. “Eğitim Fakültelerinde uzun yıllardır dinleme eğitimi dersleri mevcuttur. İlk defa 1992-1993 eğitim öğretim yılında Gazi Üniversitesinde okuma becerisiyle birlikte ayrı bir ders olarak okutulmaya başlanmıştır” (Güzel, 2003). Dinleme becerisinin eğitimi ile ilgili, üniversitelerde dersler oluşturulmuştur. Nitekim “ses ve diksiyon eğitimi” ve “dinleme

eğitimi” gibi dersler bunlardan bazılarıdır. Bu gibi derslerin eğitim ve oğretiminin gerçekleştirilebilmesi adına literatürde birçok kitap mevcuttur. Bu kitaplar sayesinde dinleme eğitimi ile ilgili derslerin oğretimi, akademi çalışmaları hız kazanmış ve ayrı bir boyuta ulaşmıştır. Literatürdeki dinleme eğitimi kitaplarının çeşitli olması beraberinde konu çeşitliliğini arttırmış ve bu konulara farklı açılardan değinilmesinin önünü açmıştır. Böylelikle kitaplar, dinleme eğitimi konularını farklı açılardan ele almış, bu da dinleme eğitimiyle ilgili bilgi birikiminin çeşitliliğine yol açmıştır.

Her kitap aynı konulara aynı açılardan yaklaşmamıştır. Dinleme eğitimi kitaplarının çeşitli olması bu yönüyle önemlidir. Çünkü dinleme eğitiminin farklı yönlerden ele alınması, akademi camiasında farklı araştırma konularına yol açtığı gibi dinleme becerisinin çeşitli yönlerden ele alınıp geliştirilmesine de fırsat tanımaktadır. Bu bağlamda dinleme kitaplarının çeşitliliği; becerinin geliştirilmesi, eğitimi ve oğretimi açısından önem arz etmektedir.

Literatürde bu denli fazla ve çeşitli dinleme eğitimi kitabının bulunması, konuların ele alınışının farklılığını ve içerik özelliklerinin çeşitliliğini sağlayabildiği için farklılıkları da beraberinde getirebilmektedir. Bu farklılıklar, dinleme eğitiminin eğitim ve oğretimi için önem arz etmektedir. Bu durumdan hareketle dinleme eğitimi ile ilgili kullanılan kitapların / ders kitaplarının içerik, konu başlıkları, tasarım, aktarılan bilgiler vb. birçok açıdan karşılaştırılması, akademi camiasındaki bu çalışmalara kaynaklık ve yardım teşkil edebilecek, bu alanda kullanılan kitaplar hakkında da bilgi sahibi olunmasını kolaylaştıracaktır. Bu sebeple çalışmanın, dinleme eğitimi alanına hizmet etmesi açısından önemli olduğu dūřünölmektedir. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi ve alt problemleri řu şekilde oluşturulmuştur:

Literatürdeki ders kitabı olarak kullanılan dinleme eğitimi kitaplarının yönlerden benzerlikleri ve farklılıkları nasıldır?

- 1- Literatürdeki ders kitabı olarak kullanılan dinleme eğitimi kitaplarının, dinleme eğitimiyle ilgili temel bilgiler ile ilgili değindikleri konular bakımından benzerlik ve farklılıkları nasıldır?
- 2- Literatürdeki ders kitabı olarak kullanılan dinleme eğitimi kitaplarının, dinlemenin fiziksel ve zihinsel unsurları konusundaki açıklamalarının benzer ve farklı yönleri nasıldır?
- 3- Literatürdeki ders kitabı olarak kullanılan dinleme eğitimi kitaplarının, dinlemenin şekil ve türleri konusundaki benzer ve farklı yönleri nasıldır?
- 4- Literatürdeki ders kitabı olarak kullanılan dinleme eğitimi kitaplarının, dinleme eğitiminin oğretim programlarındaki durumu hakkındaki açıklamalarının farklılıkları ve benzerlikleri nasıldır?
- 5- Literatürdeki ders kitabı olarak kullanılan dinleme eğitimi kitaplarının dinlemenin beyin ve bellekle ilişkisi bakımından benzer veya farklı yönleri nasıldır?
- 6- Literatürdeki ders kitabı olarak kullanılan dinleme eğitimi kitaplarında dinlemenin ölçme ve değerlendirmesi konusunun benzerlik ve farklılıkları nasıldır?

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma türlerinden ‘temel nitel araştırma’ deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Merriam (2013), öyküsel analiz, etnografik veya eleştirel nitel çalışma türlerini kullanmadan da nitel bir çalışma yapılabileceğinin belirtir. Yazar, bu tür çalışmaları yorumlayıcı bir yaklaşımla ele alırken ‘temel nitel araştırma’ olarak adlandırmaktadır (Bulut, 2019). Bu, araştırmacının verileri analiz etmede daha esnek bir yaklaşım benimseyebileceği anlamına gelir. Temel nitel araştırmalarda veriler, görüşmeler, gözlemler veya doküman analizi yoluyla toplanır (Merriam, 2013). Bu çalışmada veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187). Bu yöntem, araştırmacının mevcut belgeler üzerinden derinlemesine analiz yaparak, belirli norm veya sisteme göre kodlayıp inceleme işlemini içerir. Böylece, araştırmannın kapsamı ve derinliği artar. Bu yöntemde yapılan analizlerin genel eğilimleri ve farklı fikirlerin varlıklarını daha net hâle getirir (Çepni, 2012, s. 116-117). Bu, araştırmacının hem mevcut bilgileri değerlendirmesine hem de yeni bakış açıları geliştirmesine olanak tanır. Dolayısıyla, doküman incelemesi yöntemi, nitel araştırmaların geniş bir perspektifle ele alınmasına yardımcı olur.

Çalışma Materyali

Bu araştırmannın çalışma materyalini, 2018 yılında basılan Ahmet Akçay’ın editörlüğünü yaptığı “Dinleme Eğitimi” adlı kitap ile 2020 yılında basılan Mehmet Nuri Kardaş’ın editörlüğünü yaptığı “Dinleme Eğitimi” adlı kitap oluşturmuştur. Çalışma çerçevesinde bu iki kitap konu içeriklerine göre incelenmiş ve karşılaştırılmıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında ilk olarak çalışma materyalini oluşturan iki kitap ayrıntılı olarak incelenmiştir. Araştırma konusuyla ilgili literatür taraması yapılmış, çalışma için yardımcı olacak kaynaklar elde edilmiştir. Elde edilen kaynaklar incelenmiş ve yazmaya hazırlık yapılmıştır. Çalışma için betimsel analiz yöntemine uygun bir çerçeve oluşturulmuş ve konu başlıkları belirlenmiştir. Başlıklar belirlenirken iki kitapta da ele alınan konular dikkate alınmıştır. Belirlenen başlıklara göre bulgular ortaya konularak yorumlamaya gidilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmada, doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. “Doküman analizi çalışmaları ya betimsel analiz ya da içerik analizi şeklinde yapılmaktadır” (Bulut, 2019). Doküman incelemesi yöntemi, Ahmet Akçay’ın “Dinleme / İzleme Eğitimi” ve Mehmet Nuri Kardaş’ın “Dinleme Eğitimi” kitaplarından hareketle uygulanmıştır. Bu kitaplardan elde edilen veriler, betimsel olarak analiz edilmiştir. Bu analiz türünde amaç, elde edilen bulguları okuyucuya düzenli ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır. Bu doğrultuda, veriler önce sistemli ve net bir şekilde betimlenir. Daha sonra bu betimlemeler açıklanır, yorumlanır ve neden-sonuç ilişkileri incelenir. Böylece belirli sonuçlara varılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224).

Bulgular

Literatürde bulunan bu kitaplar, çeşitli yönleriyle ele alınmış, karşılaştırılmaya gidilmiş, eksi ve artı yönleri bağlamında incelenip yorumlanmıştır. Editörleri oldukları; Doç. Dr. Ahmet Akçay’ın Dinleme / İzleme Eğitimi kitabı ve Prof. Dr. Mehmet Nuri Kardaş’ın Dinleme Eğitimi kitabı, dinleme eğitimi dersi alanında, literatürde ders kitabı olarak okutulan önemli eserlerdendir.

Dinleme Eğitimi Prof. Dr. Mehmet Nuri Kardeş

Prof. Dr. Mehmet Nuri Kardeş'in "Dinleme Eğitimi" adlı kitabı, dinleme eğitimi alanında önemli eserlerden biridir. Kitabın kapak kısmını incelediğimizde sade bir desen kullanıldığı ve dinlemenin konu başlıklarından biri olan iletişimi vurgulayan bir görsele rastlamaktayız. Kitabın en son Temmuz 2023'te 2. baskısı yayımlanmış olup bu çalışmada Ekim 2020'de yayımlanmış olan 1. baskısını incelenmiştir. Pegem Yayınevi tarafından bastırılan kitap, 385 sayfa olup içeriğinde her bölümünü farklı yazarların oluşturduğu toplamda 15 bölüm yer almaktadır. Kitabın sonunda ise yazarlar hakkında bilgilerin yer aldığı 6 sayfalık bir bölüm daha vardır.

"Dinleme / izlemek sadece bilgi edinmenin değil; iletişim kurmanın, başarmanın, mutlu olmanın da anahtarıdır. Bu bağlamda amaca uygun dinlemek, doğru anlamak ve anlaşılacak için ön koşuldur" (Kardeş, 2020).

Dinleme / İzleme Eğitimi "Doç. Dr. Ahmet Akçay"

Doç. Dr. Ahmet Akçay'ın Dinleme / İzleme Eğitimi adlı kitabı dinleme eğitimi alanında önemli eserlerden bir diğeridir. Kitabın kapak kısmını incelendiğinde bir görselle karşılaşılmaktadır. Bu görselde 2 tane çocuk kulaklık takılı durumda elektronik aletlerinden dinleme / izleme gerçekleştirmektedirler. Bu çalışmada kitabın 1. baskısı olan Ekim 2018 baskısı incelenmiştir. Nobel Yayınevi tarafından bastırılan kitap 371 sayfadır. İçindekiler kısmı 12 bölümden oluşmakta olup her bir bölümü farklı yazarlar tarafından yazılmıştır. Yine bu kitapta da her bölümden sonra değerlendirme sorularına yer verilmiştir. "Dinleme, insan yaşamı için en önemli becerilerden biridir. Özellikle günlük hayatta en sık kullanılan beceri olması dinlemenin önemini artırmaktadır" (Akçay, 2018).

Kitapların Dinlemenin Temel Bilgileri Açısından Karşılaştırılması

Benzerlikleri

Her iki kitabın da ilgili bölümlerinde "Temel Bilgiler" konusunda benzerlikler mevcuttur. Hem Dinleme / İzleme Eğitimi hem de Dinleme Eğitimi kitaplarında, konuları desteklemek için birçok kaynaktan yararlanıldığı ve bunların bir kısmının da benzer olduğu görülmektedir. Örneğin dinleme, ortak olarak şöyle tanımlanmaktadır: "Dinleme, hayatın her anında yer alır ve gelişerek devam eder" (Şahin ve Aktar, 2020), "Dinleme, edinilmiş ve geliştirilebilir bir beceridir" (Sarıkaya, 2018). Görüldüğü üzere dinlemenin geliştirilebilir bir beceri olduğu üzerinde durulmuştur. Yine her iki eserde de dinlemenin anne karnında başlayıp, ölüncüye kadar devam eden bir süreç olduğu üzerinde durulmuştur "Dinleme anne karnında başlayan ve en son kaybedilen beceridir" (Sarıkaya, 2018), "Dinleme doğum öncesinde başlayan ve hayat boyu devam eden bir eylemdir" (Şahin ve Aktar, 2020).

Bezgeek Yabancılara Türkçe Öğretimi Dergisi, 3(2), 2024, 131-145, TÜRKİYE

Her iki eserde de dinleme süreci çeşitli kaynaklardan alıntı yapılarak; “Dinleme süreci, işitme, dikkati yoğunlaştırma ve anlamlandırma aşamalarından oluşmaktadır” (Gündüz ve Şimşek, 2014, s. 23) şeklinde açıklanmaktadır. Kitapların her ikisinde de sonda değerlendirme soruları yer almakta ve konular pekiştirilmeye çalışılmaktadır.

Farklılıkları

Dinleme / İzleme Eğitimi adlı kitapta “Temel Bilgiler” konusu daha az alt başlıklarla ele alınmışken Dinleme Eğitimi kitabında daha geniş ve fazlaca konu başlığı mevcuttur. Dinleme / İzleme Eğitimi kitabında dikkat süreleri üzerinde detaylı açıklamalar yapılırken, Dinleme Eğitimi adlı kitapta dinleme ve dikkat ile ilgili tanımlar ve açıklamalar yapılmıştır. Yine Dinleme İzleme Eğitimi kitapta dinleme becerisi kavramları kısa paragraflar hâlinde yazılmışken, Dinleme Eğitimi kitabında farklı konu başlıkları hâlinde yazılmış ve uzun paragraflar hâlinde açıklanmıştır. Dinleme / İzleme Eğitimi’nde, dinlemenin süreç kısmında, dinleme eğitimi çalışmalarındaki üç süreçten de bahsedilirken Dinleme Eğitimi’nde bu konu yer almamıştır. Dinleme Eğitimi’nde bu bölümde “Dinleme Kusurları” konusu yer alırken, Dinleme / İzleme Eğitimi’nde konuya yer verilmemiştir. Bölüm sonunda Dinleme / İzleme Eğitimi’nde etkinlik örneğine yer verilmiştir.

Karşılaştırılan bu özelliklerden hareketle, her iki kitabın da benzer ve farklı yönleri olmakla birlikte dinleme hakkında temel bilgi ve kavramları vermeleri bakımından önemli görülmektedir. Dinleme Eğitimi’nde konu başlığı ve açıklamaların fazlalığı sebebiyle temel bilgiler konusunda donanımlı bir eser olarak gözüke de Dinleme / İzleme Eğitimi kitabı da temel bilgilere getirdiği açıklamalar ve değindiği önemli konular bazında yine literatürde bulunan önemli dinleme eğitimi kitaplarındandır.

Kitapların Dinlemenin Zihinsel ve Fiziksel Unsurları Açısından Karşılaştırılması

Benzerlikler:

İki kitap da zihinsel unsurlar konusunda ayrıntılı benzerlikler içermektedir. Beyin, beynin yapısı (Frontal lob, Parietal lob, Occipital lob, Temporal lob, İnsula), beyin-dil ilişkisi konularını detaylı bir şekilde örneklendirip açıklamışlardır. Beyindeki dil merkezleri hakkındaki verdikleri bilgiler, konunun net olarak kavranması açısından önemlidir. Her iki eserde de beynin iki yarım küreye ayrıldığı ve bu yarım kürelerin lobları olduğu ve farklı işlevleri olduğu vurgulanmıştır. Yine beynin bölümlerinde bulunan lobların da görevleri burada ele alınmıştır. İkisinde de dinlemenin zihinsel unsurlarının üzerinde daha çok durulmuştur.

Farklılıkları

Dinleme / İzleme Eğitimi kitabında fiziksel unsurlara yer verilmemiş, zihinsel unsurlar “Beyin ve Bellek” konusu altında ele alınmıştır. Konu başlığından hareketle, Dinleme Eğitimi kitabında zihinsel unsurların yanında fiziksel unsurlara da yer vermiştir. Dinleme Eğitimi’nde fiziksel unsur olarak kulak da vurgulanmış ve kulağın yapısı, işlevi ve anatomisi açıklanmıştır. Dinleme / İzleme Eğitimi’nde bellek, bellek türleri, bellek bölümleri ve belleğin geliştirilmesi konularına fazladan yer verilmiş ve ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Dinleme Eğitimi’nde beyinde bulunan loblar bölümüne de değinilmiş ve bunların işlevleri de açıklamıştır. Dinleme Eğitimi’nde dinlemenin zihinsel unsurları konusuna ayrı bir başlık açılıp değerlendirilirken Dinleme / İzleme Eğitimi’nde sadece zihinsel unsurlar ele alınarak “Beyin ve Bellek” konusu çatısı altında açıklanmıştır. Dinleme Eğitimi’nde beyin ve dinleme ilişkisi konusuna yer verilerek dinlemenin, beyinde nasıl gerçekleştiği ve zihinsel işlevi üzerinde gerekli bilgilere yer verilmiştir.

Yapılan bu karşılaştırmalarla birlikte, Her iki kitapta da beyin ve dinleme ilişkisi konusunda detaylı bilgilere yer verildiği görülmektedir. Dinleme Eğitimi'nde beyin, zihinsel unsurlar konusu çatısı altında ele alınırken, Dinleme / İzleme Eğitimi'nde beyin ve bellek konusunda yer almıştır.

Kitapların Dinlemede Beyin ve Bellek Açısından Karşılaştırılması

Benzerlikleri

Hem Dinleme / İzleme Eğitimi'nde hem de Dinleme Eğitimi'nde beyin ve bellek konusuna ayrı bir parantez açılmıştır. Ayrıca her iki editör de ele alınan bölümün yazarıdır. İki kitapta da beyin, beynin yapısı, beynin bölümleri bellek ve bellek türleri konularına yer verilmiş, beynin iki yarım küresini birbirine bağlayan corpus callosumdan bahsedilmiş ve beyin işlevleriyle ilgili detaylı açıklamalarda bulunulmuştur. Yine dil merkezleri ve beyin-dil ilişkisi konuları detaylı açıklamalarla ilgili bölümlerde yer edinmiştir. İki kitapta da beyin ve beyin yapısı, görseller sayesinde pekiştirilmiştir. Bellek, bellek türleri, belleğin bölümleri konularında yerli ve yabancı birçok kaynaktan yararlanılmış alıntılarla birlikte konulara yönelik bakışlar çeşitlendirilmiştir.

Farklılıkları

Belleğin geliştirilmesi konusunda Dinleme Eğitimi'nde yeterli açıklama ve örnekler yer almazken Dinleme / İzleme Eğitimi'nde genişçe tanımlamalar ve açıklamalar yer almış, konuyla ilgili fazlaca uygulama ve etkinlik örnekleri görsellerle birlikte desteklenip sunulmuştur. Dinleme Eğitimi kitabında bellek türleri, ayrıntılı bir biçimde incelenip gerekli örnekler verilirken Dinleme / İzleme Eğitimi kitabında kısa paragraflar şeklinde yazılmıştır. Belleğin bölümleri Dinleme / İzleme Eğitimi'nde ayrı bir konu başlığı altında yazılmışken Dinleme Eğitimi'nde bellek türleri konusunun çatısı altında yazılmıştır. Dinleme Eğitimi kitabında tekniklere ait "Belleği Destekleyici Teknikler" adlı ayrı bir konu başlığı yer alırken Dinleme / İzleme Eğitimi kitabında bu konu "Belleğin Değerlendirilmesi" adlı konuda değerlendirilmiştir. Bellekle ilgili teknikler ve kodlamalar Dinleme / İzleme Eğitimi'nde örnekler, uygulamalar ve görsellerle birlikte desteklenmiş, Dinleme Eğitimi'nde bu tür uygulama ve örneklere yeterli yer verilmemiştir. Bu bölümün değerlendirme soruları kısmında Dinleme / İzleme Eğitimi'nde dört adet çoktan seçmeli soruya yer verilirken Dinleme Eğitimi'nde beş adet klasik soru yer almıştır.

Yapılan bu karşılaştırmalardan hareketle, her iki eserin de beyin ve bellek konusunda ele aldıkları konular ve yaptıkları açıklamalar alanında yetkin eserler olduğunu bize göstermektedir. Yerine göre konuyla ilgili birçok benzerlik ve farklılığının olduğu göz önüne alınırsa, konuya farklı açılardan yaklaşıldığı ama ortak bir noktada birleşildiği anlaşılmaktadır. Özellikle beyin yapısı konusunda görselden yararlanılması, konunun daha rahat kavranması açısından önemlidir. Beyin ve bellek konusu da diğer dinleme eğitimi konuları kadar büyük önem taşıdığından bu konunun öğrenilebilmesi ve kavranabilmesi için bu iki eserden de yararlanmakta fayda vardır.

Kitapların Dinlemenin Türleri Açısından Karşılaştırılması

Benzerlikleri

İki kitapta da dinleme türleri adlı konu başlığına yer verilmiştir. Dinleme türlerinin, farklı yazarlar tarafından nasıl sınıflandırıldığını, alıntı cümlelerle örnek gösterilmiştir. Böylelikle dinleme türlerinin konusunda ön bilgi edinilmiştir. Her iki kitapta da dinleme türlerinin yanı sıra dinleme stratejileri, dinleme yöntem ve tekniklerine de yer verilmiştir. Özellikle etkili dinleme konusunda. Her iki kitapta da ayrıntılı açıklamalara yer verilmiş ve alıntı cümle ve tanımlamalarla desteklenmiştir. Genel

olarak dinleme türleri Dinleme / İzleme Eğitimi ve Dinleme Eğitimi'nde ayrıntılı olarak açıklanmış alıntı tanımlamalar ve bilgilendirici metinler yazılmıştır.

Farklılıkları

Dinleme Eğitimi'nde dinleme; türleri, stratejileri, yöntem ve teknikleri konuları, Türkçe Dersi Öğretim Programları ve KPSS ÖABT sorularından hareketle “Dinleme Türleri” çatısı altında ele alınmıştır. Dinleme / İzleme Eğitimi'nde ise bu konular ayrı ayrı ele alınıp, detaylı açıklamalarla birlikte okuyucuya sunulmuştur. Dinleme / İzleme Eğitimi'nde dinleme türleri konusunda, “Dinleme Modelleri” konusuna da yer vermiş, görsellerle birlikte konu anlatımı desteklemiştir. Dinleme / İzleme Eğitimi'nde etkili dinlemede kullanılan yöntemlerin kazandırılabilmesi için uygulanması gereken stratejiler olduğu belirtilmiştir. Ek olarak, 2018 Türkçe Öğretim Programı'ndaki dinleme stratejileri kazanımlarına da yer vermiştir. Dinleme Eğitimi'nde türler, yöntem ve teknikler, stratejiler konuları tanım ve açıklamalar ile sınırlandırmış, Dinleme / İzleme Eğitimi'nde her konu ayrı ayrı incelenerek örnekler ve görsellerle açıklamalar güçlendirilmiştir. Dinleme / İzleme Eğitimi'nde değerlendirme soruları normal çoktan seçmeli sorularken, Dinleme Eğitimi'nde KPSS soruları yer almaktadır.

Karşılaştırılan bu konulardan hareketle her iki kitapta da benzerlikler olduğu kadar farklılıklar da mevcuttur. Dinleme Eğitimi'nde türleri, yöntemleri, teknikleri ve stratejileri tek başlık altında ele alınmışken Dinleme İzleme Eğitimi'nde farklı başlıklar altında incelemiş ve detaylı açıklamalarda bulunmuştur. Literatürdeki bu kitaplar, diğer konularda da olduğu gibi “Dinleme Türleri” konusunun kavratılması ve öğretilmesi açısından önemlidir.

Kitapların Dinlemenin Eğitim-Öğretim Programları Açısından Karşılaştırılması

Benzerlikleri

Her iki kitapta da ilkökul ve ortaokul programlarına yer verilmiş ve bunların dinleme eğitimi ile ilgili olan kazanımları, açıklamalarıyla birlikte aktarılmıştır. Dinleme Eğitimi kitabında da dinleme / izleme kazanımları 2018 programına göre verilmiştir. Her iki kitap da hem ilkökul hem de ortaokul dinleme / izleme kazanımlarını ele alınırken 2018 programından hareket edilmiştir. Kitaplar, öğretim programlarını incelenirken sınıflara dağılımına da dikkat edilmiştir.

Farklılıkları

Dinleme / İzleme Eğitimi kitabında ilgili bölüme “Okul Öncesi Eğitim Programında Dinleme” konusuyla başlanmış ve “Yükseköğretim Programlarında Dinleme” konusu ve “Farklı Ülkelerde Dinleme Eğitimi” konusu ile bitirilmiştir. Dinleme Eğitimi adlı kitap ise sadece ilkökul ve ortaokuldaki Türkçe programları ve bunlardaki dinleme / izleme kazanımları ile sınırlı tutulmuştur. Dinleme / İzleme Eğitimi kitabında okul öncesi çocuklarının sahip olması gereken çeşitli yetkinliklere ve kazanımlara da yer verilmiştir. Yine Dinleme / İzleme Eğitimi'nde yetkinliklerden hareketle okul öncesi dinleme kazanımlarına da yer verilmiştir. Dinleme / İzleme Eğitimi'nde ilkökul ve ortaokul Türkçe dersi programını aynı konu çatısı altında ele almış, Dinleme Eğitimi'nde ise farklı başlıklar altında incelenmiştir. Dinleme Eğitimi'nde Türkçe ilkökul ve ortaokul Türkçe programlarını ilk programlarından beri incelenmiş ve ayrı ayrı başlıklar hâlinde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Dinleme / İzleme Eğitimi'nde ise genel olarak güncel program üzerinden hareket edilmiş ve 2005, 2006, 2015, 2017 programları ile 2018 programının arasındaki farklardan yola çıkılarak açıklamalarda bulunulmuştur. Dinleme Eğitimi'nde bu programlardaki dinleme / izleme kazanımları aktarılırken kazanım kodlarına da yer verilmiş. Dinleme / İzleme Eğitimi'nde ilkökul kazanımları aktarılırken 2005 programından da faydalanmıştır. Aynı şekilde ortaokul kazanımlarını aktarırken de 2006 programı da

ele alınmıştır. Ardından da 2015, 2017 ve 2018 programlarındaki Türkçe dinleme / izleme kazanımlarına yer verilerek farklılıklar ortaya konmuştur. Dinleme / İzleme Eğitimi kitabında dinleme tür, yöntem ve tekniklerine değinerek ayrı başlıklar altında incelemiştir. Yine Dinleme / İzleme Eğitimi'nde Lise Öğretim Programları'nda dinleme konusuna ve kazanımlarına yer verilerek 2011 programı ile 2018 programlarının benzerlikleri ve farklılıkları yönünden karşılaştırılmıştır.

Kitapların ilgili bölümleri incelendiğinde benzerlikler olduğu kadar birçok farklılıklar da mevcuttur. Dinleme Eğitimi'nde eğitim öğretim programlarında sadece ilkökul ve ortaokul programlarına yer verilmişken Dinleme / İzleme Eğitimi'nde okul öncesi, lise ve yükseköğretim programlarına da yer verilip geniş bir yelpaze içerisinde konu açıklığa kavuşturulmuştur. Dinleme Eğitimi'nde programlar daha kısa ve öz bir biçimde ele alınmışken Dinleme / İzleme Eğitimi'nde daha geniş ve ayrıntılı bir biçimde programlar incelenmiştir. Benzerlik ve farklılıklar açısından karşılaştırılmalar sayesinde aralarındaki farklılıklar ortaya çıkmış ve okuyucunun konuyu farklı açılardan incelemesine fırsat tanımıştır.

Kitapların Dinlemenin Ölçme ve Değerlendirilmesi Açısından Karşılaştırılması

Benzerlikleri

Her iki kitapta da dinleme becerilerinin ölçme ve değerlendirmesi konusunda tanımlara, açıklamalara ve örneklere yer verilmiştir. Ölçme ve değerlendirme araçları hakkında bilgiler verilmiştir. Ölçme ve değerlendirmenin, dinleme eğitimindeki yeri ve önemi açıkça vurgulanmıştır.

Farklılıkları

Dinleme Eğitimi kitabında daha çok dinleme becerilerinin ölçülmesinde kullanılan ölçme ve değerlendirme araçları konusuna yer verilmiştir. Bu araçları geleneksel ve alternatif olarak ikiye ayrılmış, her bir aracı tek tek başlıklar hâlinde ele alınıp örnek şablonlarla birlikte yer verilmiştir. Dinleme Eğitimi kitabında dinlemeye de değinilmiş dinlemede kötü alışkanlıklar konusuna yer verilmiştir. Dinleme / İzleme Eğitimi kitabı, Dinleme Eğitimi kitabına göre biraz daha farklıdır. Kitabında ölçme araçlarına yer verirken sıklıkla alternatif ölçme araçların yer vermiştir. Davranış çizelgesi, tutum ölçeği, farkındalık ölçeği, görüşme formu, anket vb. bunlardan bazılarıdır. Bu ölçme araçları için gerekli örnek şablonlara da yer verilmiştir. Dinleme / İzleme Eğitimi kitabında "Geleneksel ve Alternatif Ölçme ve Değerlendirmenin Farkları" isimli bir karşılaştırma tablosuna yer verilmiştir. Yine Dinleme / İzleme Eğitimi'nde 2018 programında, ölçme ve değerlendirmeye yön veren ilkeler konusu da ele alınmıştır.

İki kitaba da bakıldığında, dinleme becerilerinin ölçme değerlendirmesi konusunda önemli noktalara değindikleri görülmektedir. Dinleme Eğitimi kitabında hem geleneksel hem de alternatif ölçme araçlarına yer verilmişken Dinleme / İzleme Eğitimi kitabında ağırlıklı olarak alternatif araçlara değinilmiş ve örnek şablonlarla birlikte konu desteklenmiştir. Her iki kitap da dinlemede ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapıldığını vurgulamış ve gerekliliklerini ortaya koymuştur. Dinleme / İzleme Eğitimi ve Dinleme Eğitimi kitapları ele aldıkları konu bakımından önemli iki eserdir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada, literatürdeki ders kitabı olarak kullanılan dinleme eğitimi kitaplarının benzerlik ve farklılık açısından karşılaştırılması, Dinleme / İzleme Eğitimi ve Dinleme Eğitimi kitaplarından hareketle incelenmiştir. Yukarıda verilen bulgu ve yorumlar ışığında, literatürde dinleme eğitimi olarak kullanılan diğer ders kitapları gibi Dinleme / İzleme Eğitimi ve Dinleme Eğitimi kitapları da dinleme / izleme eğitimi dersi için önemli iki eserdir. Ele alınan konulardan hareketle kitaplarda birçok benzerlik

ve farklılık ortaya konmuştur. Dinleme / izleme eğitimi için karşılaştırılan; dinlemenin temel bilgileri, dinlemenin fiziksel ve zihinsel unsurları, dinlemede beyin ve bellek, dinlemenin türleri, dinlemede eğitim öğretim programları, dinlemenin ölçme ve değerlendirilmesi konuları, içerik ve konu anlatımı yönünden birçok benzerlik ve farklılığa sahiptir. Literatürde ders kitabı olarak kullanılan diğer dinleme / izleme eğitimi kitaplarına kıyasla benzerlik açısından birbirlerine daha yakındır. Bu da farklılıklarının ortaya koyulabilmesi açısından kolaylık sağlamıştır.

Karşılaştırılan dinleme eğitimi konuları, Dinleme / İzleme Eğitimi ve Dinleme Eğitimi adlı kitaplarda olduğu gibi literatürdeki diğer dinleme eğitimi kitaplarında da birçok açıdan incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bu durum da pek çok benzerliği ve farklılığı beraberinde getirmiştir. Dinlemede temel bilgiler konusunda Dinleme / İzleme Eğitimi ve Dinleme Eğitimi kitaplarında “Dinleme, bilinçli bir şekilde gerçekleştirilen edinilmiş ve geliştirilebilir bir beceridir” (Akçay, 2018, s. 56). “Oysa dinlemede seçicilik esastır; kişi, belli bir amaç doğrultusunda işine yarayan seslere kulak verir” (Kardaş, 2020, s. 7) tanımları yapılmıştır. Bu tanım ve açıklamalar ışığında “Dinlemede Temel Bilgiler” konusunda literatürdeki ders kitabı olarak kullanılan dinleme eğitimi kitaplarından bazılarının açıklamaları şunlardır:

“İşitmek, kulakla yapılan fizyolojik bir eylemdir. Dinlemek ise söylenenler üzerine dikkat kesilerek yapılan anlama, yorumlama ve hatırlama eylemidir” (Gündüz ve Şimşek, 2014).

“İşitme, insan iradesi dışı olan, kulak aracılığıyla beyne giden seslerdir. Dinleme ise iradeye bağlı olarak istemli şekilde algıladığı seslerdir” (Özbay, 2005).

“İşitme, fizikseldir. Dinleme ise içinde işitmeyi de barındıran zihinsel bir eylemdir” (Doğan, 2021).

Açıklamalara bakılırsa, karşılaştırılan konuların birçok yazar tarafından farklı açılardan tanımlandığı ve açıklandığı görülmektedir. Karşılaştırılan diğer konulara bakılırsa:

“Dinlemenin fiziksel ve zihinsel unsurları” konusunda; Dinleme / İzleme Eğitimi’nde fiziksel ve zihinsel unsurlar bölümü adıyla bir bölüm bulunmamış, zihinsel unsurlar, beyin ve bellek konusu çatısı altında ele alınmıştır. Dinleme Eğitimi kitabında ise ilgili bölüm yer alıp fiziksel ve zihinsel unsurlar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Diğer kitaplarda ise bu konuyla ilgili tanım ve açıklamalar şu şekildedir: “Dinleyerek anlama süreci, işitme merkeziyle Wernicke alanı arasındaki eşgüdümünden oluşmaktadır. Bu alanlar arasındaki bağlantının kesilmesi durumunda işitme gerçekleşmekte ancak anlamlandırma yapılamamaktadır” (Ergenç, 2000). Dinleyerek anlama süreci, dışarıdan gelen ses kümeleri arasından dilsel olanları seçme, zihinsel işleme tabi tutma ve sözlü metnin bağlamında bilgiye dönüştürme yeteneğidir (Onan, 2005).

“Dinlemede beyin ve bellek” konusunda Dinleme / İzleme Eğitimi ve Dinleme Eğitimi kitaplarında tanımlamalar şu şekildedir: “Beyin, her türlü bilişsel sürecini yönetmekte, bildirişiminde de anlama ve anlatma becerilerinin niteliğini belirlemektedir” (Kardaş, 2020, s. 71). “Bellek, kişinin yaşam boyunca edindiği tecrübeleri, kelimeleri, bilgileri depolayan bir sistemdir” (Akçay, 2018, s. 12). Literatürdeki diğer bazı eserlerde ise bu bölümle ilgili yapılan tanım ve açıklamalar şu şekildedir: “Bellek; öğrenmeyi ve bilinci sağlayan temel bir beyin işlevidir” (Özbay, 2014). “Dinlemede, sesler tek tek birbirine bağlantılı olarak veya boğumlanmış ses öbekleri hâlinde değildir. Sesler anlam bütünlüğü içinde beyne girmekte ve yorumlanmaktadır” (Yalçın, 2002, s. 127). “Bellek, hatıralarımızı, gözlemlerimizi ve bilgilerimizi akılda tutma gücüdür” (Gündüz ve Şimşek, 2014).

“Dinlemenin Türleri” konusunda Dinleme / İzleme Eğitimi’nde dinleme modellerine de yer verilmiş ve dinleme türleri ayrı ayrı başlıklar altında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Dinleme Eğitimi’nde tür ve yöntemler tek çatı altında, yani “Dinleme Türleri” olarak toplanmıştır. Literatürde bulunan bazı kitaplarda ise ilgili bölüm farklı şekillerde ele alınmıştır. Gündüz ve Şimşek (2014), dinlemenin sekiz türüne yer vermiş ve bu türlerin tanımları, açıklamaları, uygulaması ve örneğine yer verilerek okuyucuya sunulmuştur. Özbay (2005) ise kitabında ilgili konuda dinleyici türlerine de yer vermiştir. Dinleme türlerini ise detaylı açıklamalarla sunmuştur.

“Dinleme Eğitiminde Eğitim Öğretim Programları” konusunda Dinleme / İzleme Eğitimi adlı kitapta okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite programlarına yer verilmişken, Dinleme Eğitimi kitabında ise sadece ilkokul ve ortaokul programlarına yer verilmiş ve iki kitapta da yazıldığı tarihe göre güncel programlardan hareket edilmiştir. Bazı kitaplarda ise bu konu şöyle gösterilmiştir; Özbay’ın (2005) kitabında 1981, 2004, 2005 programlarına yer verilmiş dinleme becerisi ve bunun geliştirilmesi bu programlar çerçevesinde açıklanmıştır. Bayat’ın (2021) kitabında ise güncel programlardan hareketle, kazanımlar çerçevesinde okul öncesi, ilkokul ve ortaokul programlarına yer verilmiş ve bu kazanımlarla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Yine aynı konu Gündüz ve Şimşek’in (2014) kitabında ise Ortaokul Türkçe Öğretim Programı’nın amaç ve kazanımlarına yer verilerek örnek dinleme alıştırmaları ve metinlerle birlikte kitapta yer verilmiştir.

“Dinlemenin Ölçme ve Değerlendirilmesi” konusunda Dinleme Eğitimi’nde hem geleneksel hem de alternatif ölçme araçlarına yer verilmiş, Dinleme / İzleme Eğitimi kitabında ise sadece alternatif ölçme araçları üzerinden gidilmiştir. İki kitapta da genellikle ölçme araçları ele alınmıştır. Literatürdeki kitaplardan bazıları ise bu konuyu şu şekilde işlemiştir: Gündüz ve Şimşek’in (2014) kitabında formlar, dinleme kartları, ölçekler ve anketler gibi dinlemede ölçme değerlendirme araçlarına yer verilmiş ve örnek tablolar sunularak konu pekiştirilmiştir. Özbay’ın (2005) kitabında ölçme araçlarının yanında; Türkçe öğretiminin amaçlarına, ölçme değerlendirme uygulamalarına, değerlendirmenin amaçlarına gibi konulara da yer vererek dinlemenin ölçme ve değerlendirme süreci açıklamalarla sunulmuş ve önemli bulgular ortaya konmuştur.

İncelenen konulara dair yapılan bu gibi farklı tanımlar ve açıklamalar literatürdeki dinleme eğitimi kitapları ve onların yazarlarının konular hakkında ne düşündükleri ve alan yazında hangi bilgilerin mevcut olduğunu göstermektedir. Karşılaştırılan bu konular, literatürdeki diğer dinleme eğitimi kitaplarında da benzer nitelikte yer almaktadır.

Sonuç olarak dinleme / izleme eğitimine ilişkin literatürde çok sayıda kitap mevcuttur. Bunların doğru bir şekilde seçilip ders kitabı olarak okutulması gerekmektedir. Seçim esnasında ise karşılaştırmalardan yararlanarak kitapların olumlu ve eksik yönleri ortaya konulabilir.

Öneriler

Dinleme eğitimi kitaplarının seçimi ve okutulması konusunda birçok noktaya dikkat edilmelidir. Bunlar:

- Kitapların benzerlik ve farklılık veya artı ve eksi yönlerinin incelenmesi ve ona göre seçim yapılması doğru olacaktır. Nitekim bu gibi karşılaştırmaların, özellikle içerik ve konu yönünden yapılması, net ve doğru seçilmesi konusunda büyük kolaylık sağlayacaktır.
- Dinleme eğitimi kitapları “QR” kodlar ile desteklenmelidir. Bu da dinleme / izleme örnek etkinlikleri için fayda sağlayacaktır.

- Kitap bölümlerinde konu anlatımlarında görsel öğelere daha fazla yer vererek zihinde konuyla ilgili bir şablon oluşturulmalıdır.
- İnternet kaynaklarına daha fazla yer verilmeli; klasik, düz anlatımdan kaçınılmalıdır.
- Dinleme konularıyla ilgili, o konuyu pekiştirecek etkinliklere, örneklere daha sık yer verilmeli.
- İki kitapta da “Dinleyici Türleri” adıyla ayrı bir başlık olmalı. Bu konu, dinleme türleri kadar dinleyici türlerinin de önemini vurgulayacaktır.
- Konuların pekiştirilmesi maksadıyla konular ile doğrudan bağlantılı etkinliklere yer verilebilir ve bu etkinliklerin nasıl uygulanacağı açıklanabilir.
- İçine işitmeyi de alan örneklere daha fazla yer verilmeli, dinleme / izleme etkinlik örnekleri artırılmalıdır.

Kaynaklar

- Akçay, A. (2018). *Dinleme / izleme eğitimi*. Nobel Yayıncılık.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2015). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Akçağ Yayınları.
- Bayat, N. (2021). *Dinleme ve eğitimi*. Anı Yayıncılık.
- Berk, L. E. (2013). *Infants and children prenatal to middle childhood*. New Jersey, Pearson Education.
- Bulut, K. (2019). 2006 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarının karşılaştırılması olarak incelenmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(3), 862-881.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Celepler Matbaacılık.
- Çiftçi, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 165-177.
- Doğan, Y. (2021) *Dinleme eğitimi*. (9. baskı). Pegem Akademi Yayınevi
- Egan, G. (1994). *The skilled helper; a problem management approach to helping*. Brooks / Cole Publishing Company, Adivision of Wadsworth, Inc.
- Epçaçan, C. (2013). Temel bir dil becerisi olarak dinleme ve dinleme eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11). 331-352.
- Ergenç, İ. (2000). *Dilin beyindeki organizasyonu ve konuşmanın gerçekleşmesi, multidisipliner yaklaşımla beyin ve kognisyon*. Karakaş, Aydın, Erdemir ve Özemsî (Ed.), Çizgi Tıp Yayınevi.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2014). *Anlama teknikleri 2 uygulamalı dinleme eğitimi el kitabı*. Grafiker Yayınları.
- Güzel, A. (2003). Türkçenin eğitimi öğretimi bölümlerinde kurulması gerekli görülen ana bilim dalları hakkında yeni projelerimiz. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 13, 63-86.
- Kardaş, M. N. (2020). *Dinleme eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Melanlıoğlu, D. (2020). Dinleme eğitiminin güncel sorunları. C. Alyılmaz, O. Er ve İ. Çoban (Ed.), *Türkçe eğitiminin güncel sorunları* içinde (ss. 113-154), Eğiten Kitap.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma - desen ve uygulama için bir rehber / Qualitative research a guide to desing and implementation*. S. Turan (Çev.), Nobel Akademik.

- Onan, B. (2005). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde dil yapılarının anlama becerilerini (Okuma/Dinleme) geliştirmedeki rolü* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Özbay, M. (2005). *Bir dil becerisi olarak dinleme eğitimi*. Akçağ Yayınları.
- Özbay, M. (2014). *Anlama teknikleri 2 dinleme eğitimi*. Öncü Basımevi.
- Sarıkaya, B. (2018). Dinleme ile ilgili temel kavramlar. A. Akçay (Ed.), *Dinleme / izleme eğitimi içinde* (ss. 55-75), Nobel Yayıncılık.
- Şahin ve Aktar, (2020). Dinleme eğitimiyle ilgili temel bilgiler. M. Nuri Kardeş (Ed.), *Dinleme eğitimi içinde* (ss. 1-24), Pegem Akademi Yayınevi.
- Şahin, N. (2019). Dinleme şekil ve türleri. S. Alyılmaz ve B. Karahan (Ed.), *Dinleme eğitimi içinde* (ss. 29-54). Fenomen Yayıncılık.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. Akçağ Yayınları.
- Yangın, B. (1998). *Dinlediğini anlama becerisinde geliştirmede elves yönteminin etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Listening skill plays an important role in daily life. People are informed through listening via technological means such as radio, television, and smartphones, artistic activities such as cinema, theater, and music, and events such as meetings, conferences, and seminars. Therefore, the importance of listening skills cannot be denied (Yangın, 1998). Thanks to such activities and devices that we use in our daily lives, we use the listening / watching skill much more frequently and understand more easily the fact that this skill is important in our lives. "Therefore, listening skill appears as a language skill that people have to use frequently not only in education life but also in daily life" (Özbay, 2005, p. 12). We need to listen effectively to increase our knowledge through listening, both in daily life and in school life. In this way, we can better understand what the other person is saying and play a more active role in the listening process.

The study was conducted as a 'basic qualitative research'. Merriam (2013) states that a qualitative study can be conducted without using narrative analysis, and ethnographic or critical qualitative study types. The author calls such studies 'basic qualitative research' while handling them with an interpretive approach (Bulut, 2019). This means that the researcher can take a more flexible approach to analyzing the data. In basic qualitative research, data is collected through interviews, observations, or document analysis (Merriam, 2013. Cited in Bulut, 2019). In this study, data is collected by document review method. Document review includes the analysis of written materials containing information about the phenomenon or phenomena that are targeted to be investigated (Yıldırım and Şimşek, 2011, p. 187). This method involves the researcher making an in-depth analysis of existing documents, coding and examining them according to a certain norm or system, thus, increasing the scope and depth of the research (Çepni, 2012, p. 116). Çepni (2012) states that the analyses made in this method make the general trends and the existence of different ideas more clear (Çepni, 2012, p. 116-117, cited in Bulut, 2019). This allows the researcher to both evaluate existing knowledge and develop new perspectives. Therefore, the document review method helps to consider qualitative research from a broad perspective.

Within the scope of the study, two books that constitute the study material are first examined in detail. A literature review is conducted regarding the research topic, and resources that will help with the study are obtained. The obtained sources are examined and preparations are made for writing. A framework suitable for the descriptive analysis is created for the study and headings are determined. When determining the titles, the topics covered in both books are taken into account. Findings are presented and prepared according to these determined headings.

As a result, there are many listening / watching books in the literature. These must be selected and used correctly.

Suggestions

- Many points should be taken into consideration when choosing and using listening books.
- While doing these, it would be correct to examine the similarities and differences or pros and cons and make a choice accordingly.
- Making such comparisons, especially in terms of content and subject, will greatly facilitate clear and correct selection.
- Listening books must contain “QR” codes. This will also be beneficial for the listening / watching sample activities.
- In book chapters, a template regarding the subject should be created in the mind by including more visual elements in the explanations of the subject.

